

Да ли ће вас Вучић спасити од тржишта?

**Да ли ће вас Вучић
спасити од тржишта?**

rs.politsturm.com

2025-09-10

5 мин. читања

“Да бисмо, дакле, објаснили општу природу профита, морамо почети од поставке да се роба у просеку продаје по њеној стварној вредности, а да профит произилази из продаје робе по њеној вредности, односно према размери рада уложеног у њу. Ако се профит не може објаснити у складу с том претпоставком, не може се никако објаснити. То изгледа парадоксално и супротно свакодневном искуство. Такође се чини парадоксалним то што се Земља окреће око Сунца и што се вода састоји од два лако запаљива гаса. Научна истина је увек парадоксална ако се процењује према свакодневном искуству које обухвата само привидну слику ствари.” - Карл Маркс, “Надница, цена, профит”

Влада Србије усвојила је популистичку уредбу о ограничавању маржи, како тврде, 20.000 производа с циљем да се олакша живот грађана. Кроз све најаве ових мера се провлачила идеја како су високе цене кривица трговаца који су представљени скоро као пљачкаши. Па хајде да видимо да ли је то стварно тако.

За почетак, не би било лоше да утврдимо шта је то тачно маржа. Овај појам делује крајње здраворазумски, међутим “здрав људски разум, ма колико он био поштовања достојан другар док остаје између своја рођена четири зида, доживљава врло чудновате авантуре чим се одважи на широко поље истраживања”, како Енгелс исправно каже. Самим тиме морамо подробно испитати овај свима познат, а мало коме јасан, појам.

У вулгарној економији, која суверено влада у академским круговима истим интензитетом као и у кафанским, маржа је арбитрарно увећање цене производа у малопродаји у односу на veleпродају. У најједноставнијем примеру, где трговац купује нешто директно од произвођача и онда то продаје директно потрошачу, тај трговац произвољно дода неки износ који му се свиђа, где је, у теорији, неки минимум довољан да покрије своје трошкове пословања, а неки максимум цена по којој може да остане конкурентан и то нам је поједностављено, али “научно”, објашњење марже у режији здравог разума.

Проблем са овим погледом на вредност је у томе што из неког разлога узима veleпродајну цену, или произвођачеву цену, као “праву” вредност производа, док је малопродајна цена арбитрарни проценат који се додаје на њу. Зар није по тој логици и цена произвођача крајње арбитрарна? На основу чега је та произвољност присутна само у коначној карици у низу, а који су то “реални параметри” на основу којих је цена, барем произвођача, ако не и препродаваца, “права” или барем прихватљива у односу на малопродајне цене?

Одговор на то налазимо у, већ вековима старој и добар део тог времена застарелој, крилатици о “трошковима пословања”, где је трошак производње оно што одређује цену производа. Да ли то значи да произвођач не зарађује ништа, ако су му трошкови једнаки цени продаје? Или можда и произвођач ипак добије нешто преко? И како ће наш вулгарни економиста да објасни колико то произвођач добије преко? Објашњење је проценат који дода на своје трошкове када продаје свој производ...

И тако смо дошли до најбољег објашњења које може да нам понуди вулгарна, буржоаска, економија: профит се остварује продајом производа по цени која је већа од његове вредности, а та цена је арбитрарна одлука овог или оног актера у ланцу продаје. Одсуство ичега материјалног за шта ми ту можемо да се ухватимо не значи да не можемо да расправљамо у бесконачност о томе који је то проценат преко вредности “поштен”. Господин председник тврди 20% и за тај специфичан број има подједнако добре аргументе као и за било који други.

Далеко од тога да је Александар Вучић први човек у историји коме није јасно ни одакле вредност неког производа долази нити како се продајом на тржишту остварује профит. И много већи економски умови су се спотицали о овај камен. Међутим, данас нема изговора пошто нам је класична политичка економија дала одговор на питање одакле долази вредност - од количине просечно потребног људског рада да би се нека роба створила. На радну теорију вредности класичне економије се надовезује Карл Маркс са открићем додатне вредности - потребно је много мање рада да се човек један дан одржи у животу и са испуњеним базичним потребама, него што тај човек може да пружи рада током тог једног дана. Са развојем производних процеса тај јаз између тога колико радна снага човека може да створи за један дан и колико је потребно да би се та радна снага одржала током тог дана само расте. Та разлика је додатна вредност коју себи присваја класа капиталиста и коју међу собом деле произвођач, препродавац, трговац, банкар, порезник, земљопоседник... свако ко је имао неког удела у путу робе од производње до потрошње.

Како се, у просеку, сва роба продаје по њеној вредности, пошто је немогуће да тржиште, у агрегату, оствари профит тако што се купује јефтиније, а продаје скупље, једини закључак је да профит може да дође искључиво из ове додатне вредности. Самим тиме, маржа није арбитрарна одлука трговца, већ је део вредности коју произвођач уступа трговцу, док је добитак који произвођач остварује део додатне вредности који задржава за себе.

Шта ова силна теорија значи у пракси? Укратко, да је ово ограничавање маржи, као и сваки облик тржишног интервенционизма, у најбољем случају привремено решење. То је нешто са чиме се слажу и којекакви капиталистички душебрижници [1] и “стручњаци” [2], само уз тотално неразумевање корена проблема. Привремени ефекат заиста може да буде да се део додатне вредности гурне у џеп потрошача на један јако кратак период. Тај беневит ће испарити чим једноставно дође до нове прерасподеле додатне вредности између малопродаје, veleпродаје и произвођача, или до “креативног рачуноводства” које ће на папиру да покаже марже мање од 20%. Нису немогуће ни несташице одређених артикала. Уколико производ не може да се прода по његовој вредности већ се цена декретом спушта, капитал ће да почне да се улива у друге, профитабилније робе. Сврха капитала није да вама обезбеди хлеб на рафовима, већ да на те рафове пласира оно што је профитабилно.

Неписмено третирање економије од стране власти, с друге стране, сасвим лако може да гурне цену производа који већ имају маржу мању од 20% на горе. Вучићеви коментари и чуђење над тиме како су цене у Србији на “нивоу 95% просечних европских” [3] открива фундаментално незнање - исти производ има исту вредност и у ЕУ и у Србији зато што је потребна иста количина просечног рада како би се створио. То што трговачки ланци имају мање трошкове пословања у Србији не значи да ће продавати производе испод њихове вредности.

Висок степен поклапања цена на ЕУ тржишту са нашим такође указује да немамо посла са картелизацијом овде. Једноставно, након пандемије и, још

битније, почетка конфликта у Украјини, држави која се истицала посебно ефикасном производњом хране захваљујући наслеђу совјетских совхоза, значајно се повећао просечно потребан рад да би се пласирале животне намирнице на тржиште.

Тржишни интервенционизам се увек показивао неуспешним, са радничким самоуправљањем као нама најближим примером тог вида ненаучног утопизма. Докле год постоји тржиште, производи ће се продавати по њиховој вредности. Од те вредности радници ће добијати онај део који је једнак вредности робе коју они продају, радне снаге, а додатна вредност ће бити распоређена између различитих представника класе капиталиста.

Кључ превазилажења ових проблема није у томе да арбитрарно утврдимо шта су “праведне” цене, марже, стопе пдв, плате, каматне стопе... и сличним популистичким бесмислицама намењеним прављењу “бољег” капитализма, већ у укидању капиталистичког облика производње као таквог и успостављању социјалистичке производње чији ће циљ бити задовољавање потреба друштва, а не профит за власника средстава за производњу.

[1] nedeljnik.rs - [Trgovac: 5 razloga protiv ograničenja marže na 20 odsto](#)

[2] danas.rs - [„Mere će potrajati dok privrednici ne pronađu način kako da ih zaobiđu“: Vučić najavio ograničenje marži trgovaca, ekonomisti sumnjičavi](#)

[3] bbc.com - [Šta su trgovačke marže o kojima priča Vučić i kako utiču na vaš džep](#)

Оригинални чланак